

Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

Departementspromemorian Ny distansavtalslag (Ds 2003:59)

(Dnr Ju2002/6879/L2)

Sammanfattning

Riksgäldskontoret konstaterar sammanfattningsvis att en konsekvens av den föreslagna nya lagstiftningen blir att ångerrätt vid överlåtelse av finansiella instrument i praktiken endast kommer att gälla för Riksgäldskontorets nyemissioner av premieobligationer. Det finns ingen anledning att införa en ångerrätt enbart för detta speciella fall.

Det är angeläget att värna om spararnas intressen på de finansiella marknaderna. Men den föreslagna lagen uppnår inte detta syfte. Skall ångerrätt gälla bör den bygga på annan grund. Vi anser därför att förslaget om ångerrätt vid distansavtal om överlåtelse av finansiella instrument inte bör genomföras.

Ångerrätt vid överlåtelse av finansiella instrument?

Enligt lagförslaget 3 kap 2 § punkt 1 gäller bestämmelsen om ångerrätt inte distansavtal om överlåtelse av finansiellt instrument där priset beror på sådana svängningar på finansmarknaden som näringsidkaren inte kan påverka och som kan inträffa under ångerfristen. Priset på finansiella instrument sätts i de allra flesta fall av finansmarknaden utan påverkan av en enskild näringsidkare.

Lagförslaget definierar finansiellt instrument genom att hänvisa till definitionen i lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument. I den senare lagen definieras finansiellt instrument som fondpapper och annan rättighet eller förpliktelse avsedd för handel på värdepappersmarknaden. Det ingår således i definitionen av finansiella instrument att instrumenten är avsedda att handlas på värdepappersmarknaden. Det pris som uppnås vid sådan handel beror på svängningar på marknaden. Dessa svängningar kan den näringsidkare som överlåter instrumenten inte påverka, förutsatt naturligtvis att näringsidkaren inte ägnar sig åt otillbörlig kurspåverkan eller

andra otillåtna åtgärder. Därav borde följa att ångerrätten inte kan gälla vid distansavtal om överlåtelse av finansiella instrument eftersom priset sätts av marknaden utan påverkan av den näringsidkare som överlåter instrumenten.

Bara Riksgäldskontorets emissioner av nya premieobligationslån berörs av ångerrätten för finansiella instrument

Såvitt vi kan bedöma finns det bara ett fall där ångerrätten för finansiella instrument kan bli tillämplig eftersom priset på instrumenten inte bestäms av marknaden utan på annat sätt. Detta fall är Riksgäldskontorets emissioner av nya premieobligationslån, vilka börsnoteras först drygt en månad efter det att den inledande försäljningen av lånet på primärmarknaden har avslutats. Ångerrätten skulle därmed kunna gälla vid denna inledande försäljning eftersom priset då inte sätts av marknaden utan av Riksgäldskontoret, trots att premieobligationer efter det att börshandeln på andrahandsmarknaden har inletts otvivelaktigt är finansiella instrument vars pris beror på svängningar på finansmarknaden. Vi anser att lagstiftaren bör klargöra huruvida ångerrätt föreligger vid sådan inledande handel av premieobligationer innan börsnotering har ägt rum. Om det finns andra fall där ångerrätten kan bli aktuell i fråga om finansiella instrument, bör lagstiftaren vidare klargöra vilka dessa fall är. Om ångerrätten i praktiken aldrig kan bli aktuell för finansiella instrument, eftersom dessa alltid prissätts av finansmarknaden, bör bestämmelsen formuleras om så att det framgår att ångerrätten inte under några förutsättningar gäller för distansavtal om överlåtelser av finansiella instrument.

Andra marknadsaktörers emissioner berörs inte av ångerrätten

Det finns visserligen andra aktörer på finansmarknaden, såsom banker och värdepappersbolag, vilka emitterar finansiella instrument som börsnoteras först en viss tid efter det att den inledande försäljningen har avslutats. Dessa aktörer lär dock inte i praktiken komma att omfattas av ångerrätten eftersom aktörerna vanligtvis redan har träffat ett kontoavtal, internet-tjänstavtal eller liknande avtal med sina kunder när de köper värdepapper i samband med nyemission. Därmed gäller undantag från ångerrätten enligt den föreslagna 3 kap 1 § andra stycket för överlåtelser som utförs enligt ett distansavtal om fortlöpande tjänster. Denna undantagsregel kommer dock inte att beröra Riksgäldskontorets nyemissioner av premieobligationer eftersom vi inte har några befintliga distansavtal med de kunder som köper premieobligationer genom vår försäljning per telefon och Internet. Detta gäller även om kunden redan tidigare innehar premieobligationer eftersom Riksgäldskontoret inte ingår avtal om fortlöpande tjänster med innehavare av premieobligationer.

Konsumentskydd inget skäl till speciallagstiftning för premieobligationer

Det finns ingen anledning att införa en speciallagstiftning om ångerrätt vid nyemission av premieobligationer. När Riksgäldskontoret emitterar ett nytt premieobligationslån fastställs vanligen vårt försäljningspris till det nominella beloppet för en obligation. Försäljningspriset fastställs några dagar före försäljningsperiodens början. Emellertid har obligationerna efter det att vårt försäljningspris fastställts också ett inofficiellt marknadsvärde som motsvarar det pris som skulle ha gällt på andrahandsmarknaden om handeln hade hunnit inledas där. Detta inofficiella värde styrs inte av Riksgäldskontoret utan av utvecklingen av marknadsräntorna under tiden och diverse andra externa faktorer. Den förlust eller vinst som köparen erhåller om hon eller han väljer att sälja sina obligationer i andrahandshandeln när den inleds påverkas i vart fall inte av vårt fastställda försäljningspris. Det nu sagda visar att vi saknar möjlighet att påverka såväl det inofficiella marknadsvärdet innan andrahandshandeln inleds som det faktiska marknadsvärdet efter det att denna handel har inletts. Det finns därför enligt vår uppfattning inga konsumentskyddsskäl som talar för att ångerrätt bör gälla för köp av premieobligationer i samband med emission.

Spekulationsmöjlighet för köpare

Vidare ger enligt vår mening en ångerrätt en spekulationsmöjlighet för premieobligationsköpare. En köpare skulle kunna välja att ångra köpet om värdet har utvecklats ogynnsamt under teckningstiden, främst därför att marknadsräntorna har stigit. En ångerrätt kan på det sättet sägas ge köpare en säljoption. Denna säljoptions värde är skillnaden mellan teckningskursen och den ännu icke noterade men framräkningsbara säljkursen på andrahandsmarknaden. Om marknadsräntorna i stället faller är säljoptionen värdelös, men vi saknar i så fall rätt att avkräva köparen mer pengar. Denna asymmetri elimineras om köparen är skyldig att fullfölja köpet även om det har skett på distans.

Lagförslaget bör formuleras om beträffande ångerrätten

Vi anser att den föreslagna lagbestämmelsen i 3 kap 2 § punkt 1 bör formuleras om så att ångerrätt inte i något fall gäller för distansavtal om överlåtelse av finansiella instrument.

I detta ärende har riksgäldsdirektören Thomas Franzén beslutat. Övriga närvarande har varit chefsjuristen Anne Gynnerstedt, chefsekonomen Lars Hörngren och avdelningsdirektören Arvid Hessén, föredragande.

Thomas Franzén

Arvid Hessén